

Звернення

до наших читачів,
передплатників, просвітян

Друзі!

Тижневик “Слово Просвіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі — ті, хто любить, шанує і цінує українське правдиве і об’єктивне слово, можемо допомогти тижневику. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Альфа-Банк”, р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Президентові України В.О. Зеленському

Шановний
Володимире Олександровичу!

20 років проводиться в Україні та світовій українській діаспорі Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яценка. У ньому беруть участь мільйони школярів, студентів, учнів профтехосвіти та представників навчальних закладів Мінорброни. Цей престижний і популярний мовний марафон проводять його спів-організатори — Міністерство освіти і науки України та Ліга українських меценатів. Стартуючи щороку 9 листопада, у День української писемності, цей інтелектуальний турнір завершується шотравня врученням премій та нагород меценатів у Національному академічному драматичному театрі ім. Івана Франка. Нинішнього року через відомі обставини, пов’язані з пандемією коронавірусу, сценарій порушився.

Але нині з’явилася можливість вийти з патової ситуації, у котрій опинилися організатори конкурсу. Від імені опікунської та наглядової рад конкурсу звертаємося до Вас із проханням допомогти нашій справі, вказавши керівництву Міносвіти, що не можна гальмувати завершення мовного марафону вже сьогодні, коли частково знято карантинні обмеження. Сьогоднішня позиція Міністерства освіти і науки в цьому питанні бачиться нам безглуздо деструктивною. До того ж вона кидає тінь на всю систему влади в Україні. Адже Міносвіти — установа державна, а тому вона асоціюється взагалі з вертикаллю влади.

До виконавчої дирекції надходять скарги та претензії з приводу того, що досі немає результатів заключного етапу конкурсу імені П. Яценка. Дехто дивується: мовляв, від 29 лютого вже можна було встигнути все зробити. Пояснюємо: конкурс спільними зусиллями проводять Ліга українських меценатів та Міносвіти. Міносвіти затверджує склад журі, до якого всі облас-

ті делегують по одному своєму представнику. Потім видається спеціальний наказ, котрим легітимізується журі, і воно розпочинає свою роботу. Усе це не було вчасно зроблено до початку карантину. Нині ж виконавча дирекція Ліги листовно звернулася до Міносвіти з таким проханням: зважаючи на обставини, пропонуємо (як виняток) сформувати журі з київських представників (відпадає потреба іногороднім їхати до столиці, а також кілька днів проживати тут). Виконавча дирекція одержала згоду від ректора КНУ ім. Шевченка Л. В. Губерського на те, що для роботи журі буде надано п’ять аудиторій Інституту філології, котрі стоять порожні. Але жодної відповіді на це від Міносвіти ми досі не маємо. Це наводить нас на відповідні роздуми: або міністерству конкурс з української мови, котрий триває вже двадцять років, це кістка в горлі, або тамтешні достойники так глибоко переживають, щоб члени журі не інфікувалися коронавірусом. Щодо другого припущення. П’ять аудиторій для 22-23 членів журі — це змога зберігати відповідну дистанцію. Робота в масках та рукавичках — це норма в нинішніх умовах. До речі, міністерські функціонери не беруться і перебувають на своїх робочих місцях. І їм навіть на гадку не спадає, що їхній режим роботи може бути переконливим спростуванням їхніх аргументів. Тому схиляємося до думки, що вся справа в нашому першому припущенні.

Звертаємося до Вас із проханням посприяти якнайшвидшому завершенню ХХ Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яценка. І перший крок для цього — дозвіл на роботу журі, котре визначить переможців та призерів: ми зможемо виплатити їм премії, встановлені меценатами.

З повагою —

Володимир ЗАГОРІЙ — голова наглядової ради ПАТ “Дарниця”, Президент Ліги українських меценатів;

Дмитро ПАВЛИЧКО — Герой України, Надзвичайний і Повноважний посол, лауреат Шевченківської премії;

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ директор інституту літератури НАНУ, академік НАНУ, лауреат Шевченківської премії;

Юрій ЩЕРБАК — Надзвичайний і Повноважний посол, доктор медичних наук, лауреат премії Фундації Антоновичів (США);

В’ячеслав БРЮХОВЕЦЬКИЙ — почесний президент Києво-Могилянської академії, Герой України;

Ярослав ЯЦКІВ — український астроном і геодезист, доктор фізико-математичних наук, академік НАН України, президент Української астрономічної асоціації, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України, громадський діяч, лауреат Державної премії України в галузі науки та техніки, заслужений діяч науки і техніки України;

Микола ГОЛОМША — доктор філософії в галузі державного управління, юрист і політик, перший заступник Генерального прокурора України, громадський діяч, заслужений юрист України

Павло МОВЧАН — голова ВО “Просвіта”, письменник і перекладач, лауреат Шевченківської премії;

Павло ГРИЦЕНКО — директор Інституту української мови НАНУ, доктор філологічних наук;

Микола СУЛИМА — заступник директора Інституту літератури НАНУ, академік НАНУ;

Богдан БЕНЮК — народний артист України, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка;

Наталія СУМСЬКА — народна артистка України, лауреатка Національної премії України імені Т. Шевченка;

Анатолій ХОСТИКОЄВ — народний артист України, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка;

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ — виконавчий директор Ліги українських меценатів, голова Координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яценка, лауреат Шевченківської премії;

Григорій ГУСЕЙНОВ — письменник і журналіст, лауреат Шевченківської премії;

Ірина ФАРІОН — професорка Національного університету “Львівська політехніка”, політична і громадська діячка;

Юрій КОВАЛИВ — літературознавець, професор Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, лауреат Шевченківської премії;

Володимир ПОЛІЩУК — доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, голова обласної організації Національної спілки письменників України;

Богдан ГОРИНЬ — політичний та громадський діяч, колишній дисидент, письменник, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка;

Тарас САЛИГА — доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка;

Любов ГОЛОТА — письменниця і журналістка, лауреатка Шевченківської премії;

Світлана КОРОНЕНКО — письменниця і журналістка, лауреатка десятих літературних премій;

Іван МАЛКОВИЧ — поет і видавець, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка;

Віктор ТЕРЕН — депутат Верховної Ради України кількох скликань, лауреат багатьох літературних премій;

Любов КВАСНИЦЯ-КЕЙ — голова Союзу Українок Австралії, громадська діячка.

В.о. міністра освіти і науки України
Л.С. Мандзій

Наступ на українську мову триває

Шановна Любомиро Степанівно!

Ми розуміємо напруженість ситуації через перенесення строків ЗНО і специфічного режиму роботи навчальних закладів, однак переконані, що і в інтересах Міністерства освіти і науки України, і Ліги українських меценатів якнайшвидше організувати роботу журі ХХ Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика. Як на нашу думку, зробити це не складно, оскільки журі не відтягує від процесу Зовнішнього незалежного оцінювання багато вчителів. Тож пропонуємо цього разу, як виняток, сформувати новий склад журі з представників м. Києва. Ми

Це, як зрозуміє читач, про відповідь з Міносвіти на лист координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови імені П. Яцика з пропозицією завершити конкурс і нагородити переможців.

уже маємо свої кандидатури і чекаємо кандидатури, які призначить Міністерство освіти і науки.

Маємо попередню домовленість з Інститутом філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, який згоден надати для членів журі кілька аудиторій, аби витримати соціальну дистанцію та організувати працю відповідно до карантинних вимог.

З повагою —

Павло ГРИЦЕНКО,
доктор філологічних наук,
професор, директор Інституту

української мови НАНУ, голова журі конкурсу

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ,
виконавчий директор Ліги українських меценатів, голова Координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови імені П. Яцика, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка
25 травня 2020 року

А ось відповідь т. в. о. міністра освіти і науки України Л. С. Мандзій.

І мій коментар:

Як я й передбачав, добре знаючи освітянських функціонерів, яким Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика вкрай не подобається і який вони з усіх сил намагаються торпедувати, саботувати, маргіналізувати, наше звернення з абсолютно конструктивною пропозицією відкинуто, як відповідь двійочника на шкільному екзамені. Не знаю, хто така Любомира Мандзій і які її заслуги в українській педагогіці, але знаю, хто такі всі ті, котрі підписали лист. І кожен із них, без будь-якого перебільшення мовлячи, авторитетніший, інтелектуально значущіший та україноцентричніший за пані Мандзій. Анітрохи не хочу її образити, та все ж пораджу: багато на себе бере, пані Мандзій. До вас уже були в цьому кріслі такі вирішайли, як скажімо, одіозний Табачник, чие ім'я стало негативно прозивним. Лишаємо за собою право відстояти нашу конструктивну пропозицію. Ваше ж ім'я вносимо на осуд української громади.

Ви сама це спровокували.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Заява Ліги українських меценатів, опікунської та наглядової рад конкурсу імені П. Яцика, ВТ “Просвіта”, НСПУ

Міносвіти марить лаврами Табачника?

Відповідаємо на шедевр безглуздя і лукавості, замаскований під солідний міністерський вердикт і підписаний т.в.о. міністра Мандзій, яка пояснює нам, що, бачте, немає юридичних підстав порушити положення про конкурс в статті про порядок формування журі і регламент його роботи. Так от: оскільки т.в.о. міністра цілковито не в темі, а її довідниця пані Котусенко не пояснила популярно суть справи, то пояснюємо ми. Якнайпопулярніше. Це положення — не нормативний документ Кабміну і не момент із Конституції України, а всього-навсього той документ, котрий склали Ліга українських меценатів та Міносвіти, і в компетенції їх обох внести відповідного характеру поправку, зважаючи на надзвичайні обставини, пов'язані з карантинном, спричиненим пандемією коронавірусу. Тим більше, що на рівні держави нам подано приклад, як знаходити вихід зі складної ситуації і достосовуватися до неї для продовження діяльності установ і закладів.

Хотілося б знати: пані Мандзій справді не на своєму місці, що, сама не видаючи того, показала цим листом, чи вона лукавить, удаючи, що не розуміє, ким виглядає, коли на неї дивитися нормальними очима.

Це ж тільки уявити всю мажоритарність ситуації! До міністерства звертаються (до речі, з

розумною виваженою пропозицією!) авторитетні в Україні люди, а пані т. в. о. міністра (яка, звичайно, вже ніколи не буде міністром!), як Пилип з конопель і без задуми: ні, бо тільки я розумію ситуацію.

Підписанти пояснили про себе, хто вони.

А хто вона — п. Мандзій?!

Знаємо тільки, що вона — не Песталоцці, не Корчак, не Монтесорі й не Сухомлинський.

Вона — тільки Мандзій. І їй належалося б давати в тому собі звіт.

А якщо цим умінням т.в.о. міністра не надарована, то її поради й порадиці на взір пані Котусенко, мали б цій особі пояснити: не піддавайтесь манії величі і не беріть на себе аж так багато, бо Вас поставлять на місце. Або зроблять крайньою.

При цій нагоді маємо сказати, що в розрідженому інтелектуальному просторі Міносвіти кишить невігласами, що несє загрозу не тільки всій системі освіти України, а й спричиняє загрозу національній безпеці держави. Міносвіти нагадує корабель з пробіямими, без капітана і без справді сучасних навігаційних приладів. Невідомі люди, які не мають навіть натяку на концептуальні засади справді сучасної освіти, не уявляють собі пріоритетів в освітньо-виховному процесі, узурпували собі право вирішального голосу там, де особливо помітна їхня кричуща некомпетентність та безглузда впертість замість готовності до співпраці, котру демонстрували колишні міністри Василь Кремень, Станіслав Ніколаєнко, Іван Вакарчук, які не тільки розуміли виховне значення конкурсу та його роль у піднесенні соціальної престижності державної мови в Українській державі. Нині міністерство, як Ноїв ковчег, наповнюють безнадійно випадковими людьми, але це — не Ноїв ковчег. Це — сумнозвісний “Титанік”. Його нездалий екіпаж усе робить для того, щоб якнайшвидше піти на дно. Але перед цим фіналом здобути лаври одіозного Табачника.

Від імені Ліги українських меценатів — В. Загорій, президент; М. Слабошпицький, виконавчий директор;

Від наглядової ради —

Ірина Фаріон;

Від опікунської ради —

Д. Павличко;

Від журі конкурсу —

П. Гриценко;

Від ВТ “Просвіта” —

П. Мовчан;

Від Національної спілки письменників України —

М. Сидоржевський

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м.Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E - mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Ліга українських меценатів

Доктору педагогічних наук,
професору, директору
Інституту української мови НАНУ
Гриценку П. Ю.

Виконавчому директору Ліги українських меценатів, голові Координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови імені ім. П. Яцика, лауреату Національної премії України імені Тараса Шевченка Слабошпицькому М.Ф.

Шановний Павле Юхимовичу!
Шановний Михайле Федотовичу!

У Міністерстві розглянуто ваш лист від 25.05.2020 № 22 щодо роботи журі ХХ Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика.

Повідомляємо, що склад журі конкурсу укладався відповідно до пропозицій обласних департаментів освіти.

Дійсно, підбиття результатів конкурсу, що відбувся 29 лютого, є важливим, оскільки через карантинні умови зробити у визначені терміни (23-28 березня) це не було можливим.

У той же час зазначаємо, що червень-серпень — відпускна кампанія педагогічних працівників. Також багато вчителів долучається до проведення зовнішнього незалежного оцінювання та перевірки відкритої частини сертифікаційної роботи з української мови і літератури. Крім того, немає юридичних підстав для скасування складу журі, затвердженого наказом МОН від 19.02.2020 № 242.

Міністерство також не підтримує пропозицію щодо переформатування складу журі та включення до нього лише представників освітніх та наукових установ міста Києва.

Враховуючи зазначене, вважаємо за доцільне організувати роботу журі ХХ Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика у вересні 2020 року.

З повагою
Т. в. о. Міністра

Котусенко 481 47 59

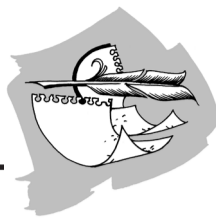
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

№1/11-4088 від 19.06.2020

1070283985

Любомира МАНДЗІЙ

Мирослав
ЛЕВИЦЬКИЙ

Паралелі світової історії

Цьогоріч Україна відзначає 24-у річницю ухвалення Конституції України. Це не просто договір між суспільством та державою, як то часто трактують Конституцію. Це один з головних атрибутів самостійності держави. Такий же, як облаштованість та захищеність міжнародно визнаних кордонів. Такий, як наявність армії, яка здатна захистити ці кордони, як мова, що є ідентифікаційним кодом державної нації, як віра. І не йдеться про віру у релігійному розумінні цього слова. А про віру у свої сили, у сили своєї нації та про віру, що добро та справедливість навіть у найскладніших ситуаціях переможуть.

Інша річ, що у різних людей — різне розуміння добра й справедливості. Це яскраво ілюструє опублікована 21 червня Релігійно-інформаційною службою України стаття про те, як священники в Криму, котрі формально і далі перебувають у структурі УПЦ МП, освячують російську зброю. За їхньою логікою — це “зброя правди”. І те, що ця “зброя правди” несе у багатьох місцях світу смерті й страшене каліцтво, анітрохи не хвилює нинішніх путінських генералів. Один з них — генерал-майор Володимир Куликов — ще за брежнєвською “традицією” називає провоковану та здійснену російською “зброєю правди” війну “виконанням інтернаціонального обов’язку і спеціальних завдань”. Найстрашніше, що на це їх благословлять “святі отці”, котрі формально належать до Української Православної Церкви (напр., митрополит Сімферопольський і кримський Лазар (Ростислав Швець) є членом Синоду УПЦ). Вони твердять, що застосування “зброї правди” в ім’я задоволення імперської фанатерії кремлівського фюрара — це сходження до Бога. Адже ж захоплення чужих територій — це захист і кордонів Росії, і меж “усього православного світу”. Не задумуються вони, що такими вчинками страшенно дискредитують російське православ’я, показуючи, що у ньому якщо й є якась крихта християнських цінностей, то вкрай маленька.

У соціальних мережах досить різко оцінюють такі діяння “українських” отців з Криму. Частина з них має українські прізвища — Халюта, Сломчиський. Проте спосіб мислення у них є очевидно російським. І це не тільки наслідок впливу на Україну російської індустрії брехні. Це ще одне свідчення російської суті УПЦ (МП), російського виховання у так званих “українських” духовних семінаріях та академіях.

Ті, хто нині освячує “зброю правди” для “захисту” “усього православного світу” не замислюються, що у не такій далекій історії вже були ті, хто освячував “зброю правди”. Не згадують, до якої цивілізаційної катастрофи призвело це освячення. Читаючи історичні книжки, бачу, що Путін намагається копіювати методи Гітлера у подібному до нього прагненні стати новим месією для світу. І підкорити для досягнення месіанських цілей Церкви. Гітлерівська пропаганда, побудована, як і нині у Путіна, на великій історичній брехні та дикому популізмі, все перевернула не тільки в головах рядових обивателів, що прагнули бути маленькими частинками великої місії, а й у найвищих рангом церковних ієрархів.

На вість про капітуляцію Польщі у вересні 1939 р. владики у церквах Німеччини наказали бити в дзвони. Голова конференції Єпископів Німеччини, митрополит міста Бреславль (нині Вроцлав у Польщі) кардинал Адольф Бертрам настільки був відданий фюреру, що в травні 1945 року зобов’язав підлегле йому духовенство молитися у церквах за душу “праведника Гітлера”. Тим закликком кардинал Бертрам зганьбив своє ім’я в історії. На зміну йому прийшло нове покоління владик. 1-го жовтня 1965 року німецькі владики та інтелектуали оприлюднили Східний

Меморандум, в якому закликали почати нову сторінку у стосунках з поляками.

Інтуїція підказує, що за таким приблизно сценарієм у не такому вже й далекому майбутньому (після або відходу або відсторонення від влади Путіна й Гундяєва та пов’язаних з тим великих змін в Російській Церкві) розвиватимуться стосунки між Україною і Московією — одним з уламків нинішньої Російської Федерації. А тих, хто нині освячує “зброю правди”, гнатимуть, як людей фальшивої віри.

Часто чуємо, що усіх нинішніх проблем ми не знали б, якби не параноїдальні амбіції Путіна. Він вже десь сказав, що до 2022 року хоче відновити СРСР. Частково з цієї думкою погоджуюся. Ми не мали б багатьох нинішніх проблем... Коли б у перші роки незалежності ми мали президентом людину на кшталт першого президента відродженої після розпаду Австро-Угорщини Чехословаччини — Томаша Масарика. Він стояв на чолі держави у дуже складний час (від 1918 до 1935 року). Мало хто нині пам’ятає, що Чехія вийшла з Австро-Угорщини дуже згерманізованою. Великі міста були практично німецькомовними. Невеликий прошарок національно свідомої інтелігенції вів відчайдушну боротьбу за національне відродження. На час розпаду імперії німці були другою національною спільнотою в Чехословаччині. Їх було приблизно на 1,5 млн. більше ніж словаків.

Ситуація дечим нагадувала ситуацію в Україні на початку 1910-х рр. Хоч у таких містах як Київ вона була драматичною. За відомостями з книжки М. Шаповала “Велика революція і українська визвольна програма” (Прага, 1928) у 1917 році у Києві проживало майже 468 тисяч осіб. Українці становили меншість (16,4%) у російсько-єврейському морі. Особи, які вважали себе росіянами, становили рівно 50% від загалу мешканців, а іудеї — 18,6%. На четвертому місці за чисельністю були поляки. Разом з киянами, які подавалися як “інші”, становили вони майже такий відсоток, як і корінні мешканці. Тобто корінні мешканці української землі в неукраїнських містах були здебільшого робітниками або прислугую. За даними того ж автора, станом на 1914 р. українська етнічна територія становила 739162 тис. км², себто на 22 відсотки більше нинішньої. На ній проживало тоді 46 млн. 120 тис. людей. 71 % з них становили українці. Загалом майже 93 % їх мешкало в селах.

Подібні до України процеси відбувалися на землях Чехії та Словаччини. З тою різницею, що коли в Чехії йшла германізація, то Словаччину колишні пришельці з Уралу старалися мадяризувати. Тому Томаш Масарик, вже як політик, як член парламенту Австрії, дуже добре розумів та захищав українців. На увагу заслуговує ментальна еволюція цього уродженця селянської словацької родини. У молодості, ще як студент філософії, декларував себе як космополіт і у автобіографії зі студентських років писав, що його мати була німкою. А в пізніших біографіях

(періоду першої світової війни) називав себе чистим словаком без краплі німецької та угорської крові. Оскільки усе наукове та політичне життя був пов’язаний з Прагою, то як етнічний словак виступав за єдність чехословацької нації. Коли в Празі, паралельно до вже існуючого німецького університету, 1882 р. було засновано чеський університет, став його професором. Виступав за автономію чеських земель у складі єдиної імперії. Питання повної незалежності став ставити щойно під час Першої світової війни.

Як депутат австрійського парламенту, в 1908 році взяв участь у дебатах довкола польсько-українських відносин у Львові й у великій промові виступив на захист прав українців. Поляки, починаючи з середини XIX століття, намагалися доводити, що українці Галичини — по-суті “поляки”, котрі сповідують трошки іншу релігію, а через це і говорять трошки іншою мовою. Професор Масарик ці теорії, опираючись на факти, висміяв. Поляки мають на нього образ за критичну оцінку їхньої позиції: “Поляки по суті консервативні та авторитарні, охоче з жертви, якою себе вважають, стають переслідувачами інших, щойно з’являється така нагода”...

Томаш Масарик мусив тікати з охопленої громадянською війною Росії. Оскільки його дружина була американкою, то у той грізний час поїхав він до США. Там він організував спілку емігрантів, які представляли народи Австро-Угорщини. Там у жовтні 1918 року написав Декларацію незалежності чехословацького народу для тимчасового уряду Чехословаччини, яку підписали й інші чеські емігранти-самостійники. Цей документ, відомий також під назвою Вашингтонської декларації 18 жовтня 1918 року, було надруковано у Парижі. І цією публікацією країни Антанти та США визнали ще при існуючій імперії появу нової держави та її, хоч тимчасового, проте легітимного, президента. З боку офіційного Відня спочатку були ноти протесту, а згодом — пропозиції, аби все таки перетворити Австро-Угорщину у федерацію народів цієї імперії. Проте Антанта та США не хотіли про це чути.

Появу Чехо-Словаччини не сприйняли не тільки віденські політики, а й німецьке населення країни. Хоч не впевнений, чи це були лише етнічні німці, чи й германізовані чехи. Їхнє онімеччення велося активно щонайменше з XV ст. Це населення мешкало у найбільш промислово розвинутих, прилеглих до Австрії та Німеччини районах Чехо-Словаччини.

Томаш Масарик розумів, що Чехо-Словаччина може мати майбутнє лише як чеськомовна та словацькомовна держава. Тому він не грався з німецькою меншістю у “какаярзницю”, а створив усі умови для вивчення у визначені терміни усіма громадянами державної мови. Лідери німецькомовної спільноти не захотіли йти тим шляхом. Вони оголосили про створення Provinz Deutschböhmen, себто провінції Німецька Чехія. Вони не приховували, що домагатимуться приєднання

провінції до Австрії. Для збереження єдності держави Масаріку довелося застосувати військову силу. Він державу зберіг, але не зміг вирішити успадкованих від імперії проблем. Під впливом пропаганди Гітлера усе частіше у Чехії лунали “проханья”: “Гітлер введі вайска”. Фюрер не довго давався просити. В жовтні 1938 він увійшов в Судети, а в березні 1939 — до Праги.

Президент Чехословаччини у вигнанні Едвард Бенеш у травні 1944 року заявив в Лондоні американському журналістові. “Кожен німець, котрий не виступав активно проти нацизму, повинен піти (...). Якщо ці німці залишаться в Чехословаччині, у нас буде постійна громадянська війна. Єдине рішення — їхній виїзд до Німеччини”. І це була не лише думка чеського еміграційного політика. Таким практично був настрій усього суспільства Чехо-Словаччини, яке пережило страхоту гітлерівської окупації. Коли дивини історичні світліни та читаєш статті, як в 1945 році ставилося чеське суспільство до тих, хто в 1938—39 рр. кричав “Гітлер введі вайска”, як їх виселяли на “історичну родинку”, мороз йде по спині.

З жахом думаю, що й у нас за певних умов може до чогось подібного дійти відносно тих, хто кликав “Путін введі вайска”. І не тому що ми мстиви тощо. А тому, що за 24 роки від часу прийняття Конституції України дуже мало зроблено, у першу чергу владою, аби держана бюрократія, а вже потім й суспільство, керувалися нормами Конституції, а не принципом “какаярзниця”. В історичну ніч з 27 на 28 червня 1995 р. я, як свідок того процесу, з дитячою наївністю вірив, що максимум за 5 років Україна кардинально зміниться. Тодішній міністр юстиції Сергій Головатий остудив ці сподівання, мовляв влада (Л. Кучми) не готова жити за новим Законом.

Особливо нині для багатьох Конституція є не вартою уваги декларацією. Бо до влади прийшли люди іншої моралі та ментальності. І такий “феномен” уже був в історії — Німеччина. Гітлерівська технологія приходу до влади була дуже простою: на етапі боротьби за владу — тотальний популізм та безцеремонна брехня. А після — взяття влади (в результаті державного перевороту, себто переформатування парламенту). До брехні перед виборами додалося повне нехтування законом після виборів. Заборона опозиції, арешти, а інколи і фізичні вбивства лідерів опозиції. Репресії проти Церков. Примушування їх до визнання Гітлера месією, якого Господь покликав встановити новий світовий порядок.

Таким чином від 30 січня до кінця листопада 1933 року Німеччина перетворилася у тоталітарну систему зі страшною репресивною машиною. Однак майже 92 відсотки населення в листопаді 1933 сказали “так” “новому німецькому порядку”. І в тому була велика трагедія не тільки Німеччини.

Події в Україні після 23 квітня 2019 р. дуже нагадують становлення у гітлерівській Німеччині нацистської диктатури. В нашому випадку мусимо говорити про спробу через різної масті ермаків нав’язати нам російську диктатуру, яку хочуть подати нам як “особливості демократії Зеленського кризового періоду з сакральним числом 95”. Проте у тих процесах є своя відмінність. Гітлер до Сталінградської битви з кожним днем ставав усе сильнішим. Своїми промовами запалював цілі стадіони. Зеленський своїми зверненнями викликає хіба що сміх. Тим паче, що він у цій грі не головний. І навіть не його ляльковод — Коломойський.

Хибний градієнт миру

Нещастя для демократичної країни, якщо народ помиляється й у критичний момент обирає собі не найкращого керівника, який введе країну з кризи, а такого керманіча, який може посунути країну в прірву. Така помилка може відбутися з різних причин, та головна – це піддатливість люду на смачні й яскраві популістські гасла. Так трапилося і з Україною.

Євген БАДІН,
м. Дніпро

У період війни ми вибираємо туманного миротворця-ілюзіоніста. Миритися з агресором – це капітуляція, хоча “миротворці”, безумовно, цього не визнають і знаходять цьому процесу різні евфемістичні назви, обов’язково наголошуючи на своєму великому гуманізмі: смертей не буде, військовополонених не буде, а буде велике щастя – мир. Мир – це щастя для народу тільки тоді, коли народ живе спокійно й вільно власним життям, самостійно вирішуючи свою долю. Мир під диктатором або примусом іншого – це не мир, це здача своїх інтересів на користь ворога.

Вже скільки було написано про те, як країні Європи напередодні Другої світової війни йшли на поступки, трохи не падали перед Гітлером навколішки, аби тільки не було війни, аби тільки був мир. І чим це скінчилося? Надто яскравим є приклад французьких “миротворців”. Французи й британці здали Чехословаччину, далі зрадили Польщу. А потім настав час і самої Франції. Французький прем’єр-міністр Рейно намагався боротися з німцями не зважаючи на поразки французьких військ. Та настрої суспільства в травні 1940 року, не готового воювати, добре передає епізод з книги М. Гейстінга “І розверзлось пекло”: “Одна жінка, розпашівши від гніву та хвилювання, кричала на французького офіцера, стоячи перед церквою: “Чого ви чекаєте, ви солдати, чому не зупините цю війну? Невже ви хочете, щоб вони перерізували нас усіх разом із дітьми? Чому ви воюєте? Цей Рейно! Якби ж я могла схопити його, що падлюку!” Рейно вимушений був піти у відставку, а ця жіночка та й інші французи отримали мир. Рейно віддали німцям (мабуть мирні умови це передбачали), він просидів усю війну у “Целленбау”. Це там, де сиділи Я. Стецько, Т. Бульба-Боровець, А. Мельник, С. Бандера, Я. Джугашвілі та інші відомі діячі

Франція ганебно зрадила свого прем’єра заради миру, зрадила вона й Британію, тому що Рейно до нападу німців уклав з Чемберленом угоду, що жодна з країн не буде домовлятися про сепаратний мир з ворогом. Більше того вішістська Франція воювала з англійцями в Сенегалі, Сирії й Лівані. Це була ціна миру з Гітлером: Франція перетворилася на маріонетку рейху.

Наче теперішня українська влада не збирається видавати Москві Порошенка, хоча хто їх знає. А от укласти з агресором ганебний мир – точно входить в їхні плани. В Україні вистачає своїх тіточок, які кляли не Путіна, а Порошенка за війну. Колабораціоністи й капітулянти були скрізь і завжди, у всіх народів, але не скрізь вони мали вирішальний голос.

Народ, який прагне свободи, не підкоряється ворогові навіть після поразки. Яскравим прикладом є боротьба поляків в Другій світовій війні. Поляки гідно чинили опір величезній потугі гітлерівців у вересні 1939 року. Після поразки поляки билися з ворогом, де тільки могли: акції численного підпілля, боротьба Армії Крайової, Армії Людової, армії Андерса, боротьба військових підрозділів, особливо льотчиків, в армії Британії – це загалом більше півмільйона борців з нацизмом. А скільки поляків не змогли взяти участь у бороть-

бі через знищення. Одна Катинь чого варта. Порівняймо з французами: в 1943 році у “Вільній Франції” було 53 тисячі осіб, з них 32 тисячі – це темношкірі вояки з французьких колоній. Відроджена польська держава була для багатьох поляків високою цінністю, тому вони ладні були битися з ворогом на всіх фронтах, аби тільки визволити Польщу.

В 2014 році, з початком війни з РФ, був величезний спалах українського патріотизму. До широких верств населення прийшло розуміння: поруч не міфічний етнічний брат, а історичний ворог. Стало зрозумілим: ворог масово інфікований давньою бацилою імперської величі, яка слугує йому і за ідеологію, і є індульгенцією за будь-які вчинені злочини.

В якому стані було в 2014 році українське військо – загальновідомо. Треба негайно було будувати сильну армію. Це питання за короткий час не вирішиш, але післямайданівська влада в умовах жорсткого фінансового дефіциту знайшла можливість виділяти кошти на відродження й оновлення армії. З’явилися військові дрони, модернізувалися БТРи, міномети, САУ, ракетні комплекси та інше. Закупувалося іноземне озброєння. Країна мобілізувалася для відсічі ворожого нападу.

У 2019 році прийшла нова влада, яку обрали оті тіточки, що дуже хотіли миру. Почали сходити нанівець досягнення попередників. Популістський гуманізм вийшов на передній план. Який прогрес у зміцненні української армії відбувся за останній рік? Армія отримала тільки партію ракетних комплексів “Вільха”. Всі інші розробки так і лишилися здебільшого дослідними зразками. Нещастий танк “Оплот”, який прийняли на озброєння ще 2009 року, через неймовірні труднощі імпортозаміщення так і не став серійною бойовою машиною. Розрекламована українська САУ “Богдана” все ще випробується за допомогою турецьких снарядів. А де ж наш модерний снаряд “Квітник”, про чудові балістичні характеристики якого було стільки балаканини? Така ж доля й новітнього контрбатареїного радару “Зоопарк-3”, і морської ракети “Нептун”. Така ж доля... І це такий стан з озброєнням українського виробництва. Тобто з тим, що треба вже було виготовити тисячами одиниць.

Можна наводити безліч аргументів, які будуть виправдовувати нікчемну ситуацію, що склалася з озброєнням у ЗСУ за останній рік. Та головна причина в чому? Рибка звідки гниє? Отож.

У нас багато тіточок, що прагнуть миру за будь-яку ціну, а між тим сховали своїх синочків від війни. Але ж і безкомпромисних носіїв свободи, на щастя, також багато. Та скільки ж можна вижджати на героях-пасіонаріях? Вся країна мусить бути змобілізована, готова до війни. Абсолютно правий публіцист Ігор Лосєв, коли говорить, що ще в 2014 році треба було запроваджувати воєнний стан в Україні, тоді воєнний вектор став би градієнтом всієї політики держави.

Я дивлюся в небо, чую віддалений знайомий гуркіт двигуна. Я добре знаю, що це. Знову з боку Донецького шосе в Дніпро залітає гвинтокрил. Він регулярно залітає звідти з 2014 року. Він возить поранених, в основному важких, до лікарні Мечникова. І залітає поспіль вже сьомий рік...

Під Кабміном діти і батьки просять відкрити дитячі літні табори

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

22 червня під Кабміном пройшов черговий мітинг, учасники якого вимагали відкрити дитячі літні табори. На ній зібрався керівники дитячих таборів, батьки, та власне, самі діти, котрі з собою принесли плакати та банери з вимогами до уряду. У 2020 році оздоровлення та відпочинку в дитячих літніх таборах потребує близько 1,2 млн дітей, рішення про відкриття дитячих таборів та умови їх функціонування мало бути прийнято саме у понеділок 22-го, хоча головний державний санітарний лікар Віктор Ляшко вважає недоцільним відкриття дитячих таборів в період пандемії COVID-19. А державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій на позачерговому засіданні 16 червня ухвалила рішення щодо недоцільності відкриття дитячих оздоровчих таборів раніше 1 липня цього року. Попри необхідність оздоровити цього літа більше 1,2 млн дітей, більшість з яких є представниками пільгових категорій населення, клінічна ситуація щодо COVID-19 залишається достатньо напруженою. В то-

му числі є велика проблема з можливими спалахами в дитячих таборах інших інфекційних хвороб, зокрема кишкових, як це було в 2018-2019 роках. Проблема є й те, що діти будуть приїжджати в дитячі табори з різних регіонів, в яких різна епідеміологічна ситуація, що може сприяти поширенню коронавірусу між регіонами України. Через це та у зв’язку з погіршенням сьогоденної ситуації з епідемією коронавірусу урядовці вважають, що відкриття закладів оздоровлення є передчасним. Водночас вони не заперечують, що 75% тих дітей, які мають бути оздоровлені цього року, це діти з малозабезпечених сімей, які потребують соціальної підтримки. Тому потрібно думати перш за все про їхнє здоров’я. За словами ж організаторів мітингу, більше половини таборів можуть просто закритися та зникнути назавжди, оскільки зазнають значних збитків, і якщо влітку 2020 року вони не зможуть заробити ніяких коштів, то збанкрутують.

P.S. А тим часом в Україні з 10 червня, хоча й не у всіх регіонах, дозволили відкрити бази відпочинку... Трохи дивна логіка урядовців.

«Чорнобильське досьє КГБ. Від будівництва до аварії»

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Служба безпеки України у співпраці з Українським інститутом національної пам’яті розсекретила архівні дані щодо подробиць будівництва, функціонування та аварійних ситуацій на ЧАЕС. Понад 229 документів, більшість із яких оприлюднено вперше, увійшли до другої книги збірника “Чорнобильське досьє КГБ. Від будівництва до аварії”. В другій книзі опубліковано документи, датовані проміжком від початку 1970-х – і до листопада 1986 року, коли був уведений в експлуатацію об’єкт

“Укриття” (“Саркофаг”) після катастрофи. До видання, серед іншого, потрапили архівні справи, які свідчать, що аварії на ЧАЕС трапились і до квітня 1986 року, однак приховувалися від громадськості.

На презентації для представників ЗМІ другої книги збірника “Чорнобильське досьє КГБ. Від будівництва до аварії”, яка відбувалася поблизу саркофага над 4-м реактором ЧАЕС, взяли участь: директор Галузевого держархіву СБУ та один із упорядників видання Андрій Когут, очільник Українського інституту національної пам’яті Антон Дробович та керівництво ЧАЕС.

“Серед документів, що увійшли до нової книги, є повідомлення про аварії, що сталися до 1986-го, транскрипт телефонних переговорів на ЧАЕС у ніч 26 квітня, примірник першого повідомлення про аварію, інформація про початок розслідування та будівництво “Саркофагу”, – перерахував директор Галузевого держархіву СБУ та один із упорядників видання Андрій Когут. “Чорнобильське досьє КГБ. Від будівництва до аварії” – це спільний проєкт Галузевого державного архіву СБУ, Інституту історії України НАН України й Українського інституту національної пам’яті. Видання є продовженням серії документальних книг. Першу, що містить 210 документів, опубліковано навесні 2019 року

Завантажити першу книгу можна за цим посиланням – <https://bit.ly/3fEViAG>.

Прочитати другу видання можна тут – <https://bit.ly/3hCFMJD>.

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ

Справді, болісна це правда про боротьбу Української Повстанської Армії та оунівського підпілля із московсько-більшовицькою та німецько-нацистською імперіями. І жорстока для сприйняття, бо в цій героїчній, жертвній боротьбі загинули десятки тисяч вояків УПА. На жаль, багато українських патріотів втратили свої життя та унаслідок спровокованої агентурою НКВС ворожнечі, то в результаті взаємного поборювання бандерівців і мельниківців, а також через терор з боку сформованих органами НКВС спецзагонів, які виступали під маркою українських повстанців.

...Я часто буваю в своєму рідному селі Новосілках (тепер Набережне) Демидівського району Рівненської області, обов'язково — на Великдень. І коли я заходжу у поминальний день на кладовище, як у нас кажуть, на могилки, то при вході завжди зупиняюся біля могил із уже не раз зафарбованими вапном хрестами та затертими, забіленими написами. Зупиняюся і важко вичитую: “Сич Дмитро Петрович”, “Цибульський Михайло”, “Кулик Степан”. І на всіх цих трьох цементах пам'ятників один і той же напис: “Умер в 1941 році”.

Згадую: ще малим, коли я “вишивав” по-пластунськи поміж могил під час наших дитячих ігор у “войну”, вже тоді думав, чому такі молоді, кожному ледве за двадцять, бо роки народження були вибиті на пам'ятниках, так рано помирали. Ніхто тоді в селі нічого не розповідав. Люди мовчали. Як і не сказали, що поруч із цими молодими членами Організації Українських Націоналістів у могилі без хреста, без пам'ятника поховано молодого оунівця Миколу Кривецького. І лише з книг мого земляка із села Льпибоки Демидівського району, поета, прозаїка, історика, журналіста Миколи Руцького, а саме “Коли ви вмирали, вам дзвони не грали” (1994), “Вони виборювали волю України” (2009), “Ми у вічі сміялися смерті...” (останнє, третє видання 2019 р.), я дізнався багато чого про моїх односельчан.

Дмитро Сич загинув, оточений енкаведистами в Боремельському лісі, Михайло Цибульський, псевдо “Чорний”, випускник Луцької української гімназії, учитель, очолював нелегальну мережу ОУН на Демидівщині, загинув разом із ним, Дмитром Сичем, своїм односельчанином, у бою з підрозділом НКВС поблизу сусіднього села Боремель.

Завдяки наполегливим, систематичним архівним пошукам Миколи Руцького, передусім у архівах колишнього КДБ, тепер відомо, що в моєму рідному селі Новосілках

Болісна і жорстока правда, вичитана у книзі Миколи Руцького “Ми у вічі сміялися смерті...” та підсилена власними спогадами

проживав Денис Матвійович Кримусь — учасник визвольних змагань 1917-1921 років у складі армії УНР, який очолював націоналістичну організацію — Українське Вільне Козацтво (УВК). Ця організація діяла в 1937—1940 роках на території Демидівського району в селах Боремель, Новосілки, Лисин, Малево, Лопавше... Українське Вільне Козацтво ставило перед собою таку ж мету, як і Організація Українських Націоналістів: виборення самостійної Української держави. Окружний центр Українського Вільного Козацтва, яким керував Ананій Закоштут, знаходився в Луцьку. Ця військово-виховна організація поділялася на куші, в моєму селі Новосілках кушовим отаманом був Петро Михайлович Сич.

Про Дениса Кримуса, який, повторюю, очолював у Демидівському районі організацію “Українське Вільне Козацтво”, розповів мені мій батько, якого разом із Денисом Кримусем та іншими односельчанами захопили в серпні 1943 року польські шпигуни на чолі із німцями. По дорозі до Горохова, чи в самому Горохові, і розстріляли поліцаї-поляки Дениса Кримуса та ще кількох новосілкавців. В особистому архіві О. Денишука, який зберігається в Рівненському краєзнавчому музеї, справа 2203 РМ, є таке свідчення:

“Серпень 1943 р., німці з поляками повторно прийшли у село Новосілки, заарештували більше 10 мирних жителів і розстріляли їх у місті Горохові Волинської області. Тоді загинули: Кравчук Костянтин, Шинельник Платон, Кримусь Денис. Окрім цього, бандити спалили хату Сича Миколи. У цій акції брали участь поляки “Конопки”.

Правда, як згодом стало відомо, не всіх розстріляли. Декого зразу відпустили німці. Якова Козачука, бо за віком був старший за усіх. Мого брата Стаха, бо малий ще був. Як і малого Льоньку Маркулича. А Ваньку Підубного відпустив німець, бо мав при собі посвідку, що був у полоні, в польській армії служив, і був звільнений з полону. Тоді, в серпні 1943 р., шпигуни-поляки, очолювані німцями, зігнали до-

купи більше двох десятків чоловік із мого села.

Розповів Микола Руцький у своєму документальному романі “Ми у вічі сміялися смерті...” й про долю батька юного оунівця Дмитра Сича — Петра Михайловича Сича.

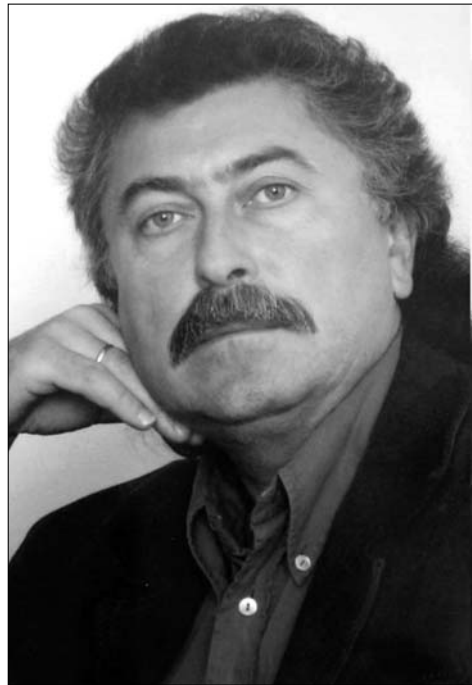
Кушовий УВК Петро Сич на допиті в Рівненській тюрмі задушив із допомогою мотузки оперуповноваженого УНКВС Рівненської області Зарицького, забрав його пістолет і намагався втекти. Вискочив із вікна другого поверху, але тяжко травмувався, пошкодивши хребет та ногу, і помер 1 січня 1941 р. у тюрмній лікарні.

Сотні доль, як героїчних, жертвних, так і злочинних і ганебних, вивільнив із небуття Микола Руцький, слідуючи за єдиновірним компасом історичної правди. Ця правда гідна оприлюднення і пошанування, але є правда болісна, прикра, не варта, здавалося б, і згадки, і поминання. Та вважав він своїм обов'язком українського патріота відкрити ті сторінки національної історії, які намагалися за часів комуністичного режиму зачорнити, викреслити або спотворити так, щоб у народній пам'яті лишився по них чорний слід.

А спонукою до такого скрупульозного вивчення затаєних у спецархівах МГБ-НКВС-КДБ героїчних і трагічних подій на Волині в 1930—1950 роках для Миколи Руцького була доля його батька — вояка УПА Миколи Руцького — “Довбуша”, світлій пам'яті якого він і присвятив цю книгу.

Довелося автору цього дослідження заглибитися в ті часи, коли зародилася не тільки Українська Повстанська Армія, але й в той значимий для національної історії період, коли постала Організація українських Націоналістів, яка проголосила, що “вести політику всеукраїнського державництва”. Перший Великий Збір ОУН відбувся 28 січня—1 лютого 1929 р. у Відні, учасниками якого були делегати від Ліги Українських Націоналістів (ЛУН), Української Військової Організації (УВО), Української Національної Молоді (ГУНМ), Союзу Української Націоналістичної Молоді (СУНМ).

...Могилі молодих членів ОУН у моєму рідному селі свідчили про те, що ця “підпільна партія ОУН”, до якої увійшла Українська Військова Організація (УВО), залучила до своїх лав багато молоді, передусім тих, хто навчався в гімназіях Галичини і Волині, в середніх школах Польщі та за кордоном. Серед понад двадцяти тисяч членів ОУН більша частина — молоді, патріотичні юнаки і дівчата, окри-

Микола Руцький

лені ідеалом вільної, незалежної України, заради якої вони готові пожертвувати своїм життям.

Пригадую, як мій дядько Клим Воляник — рідний брат моєї матері, розповідав про те, як його донька Ганя бігала вечорами в сусіднє село Вичавки до хатичитальні, в якій проводив заняття учитель, випускник Луцької гімназії Юстим Омельчук. Виступала Ганя на самодільній сцені народного театру в іншому селі Боремель, співала в хорі, яким керував той же Юстим Омельчук. Він же, член Української соціал-радикальної партії, згодом підпільної організації Українське націоналістичне об'єднання (УНО), готував Ганю, як і багатьох інших сільських дітей, до вступу в гімназію та поширював націоналістичні ідеї серед молодих просвітян. Юстим Омельчук таємно привозив із Луцька нелегальну літературу і розповсюджував її в Дубенському повіті передусім через філії “Просвіти”, а їх у повіті нараховувалося сто дванадцять, а самих членів-просвітян було більше трьох тисяч. Дядько Клим ще пам'ятав назву однієї з брошур, яку принесла додому донька від Юстима Омельчука: “Бій під Крутами”. Отож не випадково Ганя стала зв'язковою УПА, а як і коли вона загинула — досі невідомо.

Микола Руцький висвітлив складний, суперечливий і драматичний шлях Юстима Омельчука — “Горицвіта”. Саме “Горицвіт” створив і очолював Дубенський окружний провід ОУН-М, отже мельниківці домінували на цьому сприятливому для ведення повстанської боротьби терені. Багато важило те, що були тут лісові масиви — Боремельський, Хрінницький, Бокіємський, що повстанців підтримували мешканці всіх сіл. У кожному із 40 сіл сільської управи Демидівського району було створено озброєні боївки самооборони, у кожному селі над сільською управою висів національний прапор. У всіх селах розгорнули свою діяльність кравецькі майстерні, шевські ар-

тілі, майстерні з переробки круп, консервування м'яса, огірків, капусти... Шили фуфайки, козухи, теплі штани, білі масхалати, в'язали вовняні светри, шарфи, рукавиці, шкарпетки, робили биті валянки... І все це передавалося до підрозділів УПА, спочатку господарчому районному відділові, який очолював тоді Онисій Костюк — “Максим”. У моєму селі Новосілки працювали кравецька і шевська артілі, у Хрінниках — кушнірська, в Боремлі — тютюнова фабрика.

Правда, на території району із сорока селами німців постійно не було з червня 1943 року, відтоді, як повстанці вибили їх із Демидівки.

У Демидівці була розташована німецька районна комендатура і перебував невеликий загін оборони. У Боремлі також розмістилася комендатура, яку очолював офіцер Шніттер, і група шуцманів із так званої польської “гранатової” поліції. У Боремлі вже в 1941 році формується членом ОУН Антоном Мичковським-Осипом, який походив із сусіднього села Новий Тік, повстанська сотня. Допомога сотні створювати Матвій Токар — “Босота”.

Саме ця сотня повстанців, у складі якої були мої односельчани, на чолі з Матвієм Токарем здійснила в червні 1941 року спробу звільнити від окупантів село Боремель. Та захопити містечко їм не вдалося. На допомогу німцям і поліції прибуло військово підкріплення з Нового Току, а саме із західної частини цього села — осідлости польських осадників Кундзіволи, де була польська військова залага—“плицувка”. Тоді сотня “Босоти” понесла важкі втрати. У сусідньому селі Хрінниках відбулося захоплення 12 повстанців у братській могилі. Багато священників із церковними хорами відправляли спільну панахиду. Із багатьох сусідніх сіл, передусім із тих, де народилися полеглі повстанці, прибули великі гурти аби віддати останню шану українським героям. У цій братській могилі навіть спочив і мій дядько Андрій-Андріян Воляник. Микола Руцький наводить таке архівне свідчення: “Серпень 1943 р. УПА мала жорстокий бій з німцями й поляками у селі Новосілки (тепер Набережне) Демидівського району. В результаті бою були жертви у противника. У повстанців загинуло 12 чоловік і серед них: Кримусь Андріян (житель села)”. Вкралася помилка: прізвище мого дядька Андріяна — Воляник.

Отже, на літо 1943 року в Демидівському районі німецькі окупанти не тримали постійних гарнізонів, хоча поряд у сусідньому містечку Горохові був.

Саме в Горохівському повіті німці створили, переважно із середовища колишніх польських осадників та з числа прибулих із центральної Польщі шуцманів, відділ допоміжної поліції (шуцманшафт) зі 150 поляків, які брали участь у арештах членів ОУН

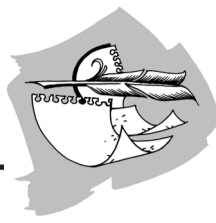

Василь МІСЕВИЧ,
Чернівецька обл.

Зозуле, зозулько, божественна дочко,
Ти знову сьогодні прийшла в мої сни.
Малюю твій голос на білім листочку,
На травах зелених пахкої весни.

Нічого не прошу у тебе я нині,
Господь береже дні і ночі мої.
Накуй щастя-долі ти неньці-Україні,
А я помолюся за діток твоїх.

Маленька ручка... В пальчиках — свіча.
В горі капличка — шлях долати важко.
Дівчатко йшло. Загалялось дівча,
Бо на шляху обідала мурашка.

Біленька льоля — золотилось шитво.
І сум, і радість в голубих очах.
Дівча казало пошепки молитву.
Це бачив Бог. Поцілував дівча.

Краєвид малий, неначе клітка,
І дороги дзвонять, аж гудуть.
Можу захватитися за квітку
Серед квітня в білому саду.

Можу налітатися високо,
Де раюють вишні молоді,
І на бучку пташка синьоока
Вигріває діток у гнізді.

Можу обійти стежки столітні,
Що блистять і сяють, наче креш...
Хочеш віднайти мене у квітні?
Пошукай, їй-богу не знайдеш.

Ріка і гай. Мурашки у траві.
І скапує роса з небес потрошки.
А вітер — що? Лиш народився він,
Тримається рукою за волошки.

Стежина й даль. На стежці міні-хлопчик.
Дзвенить повітря і дзвенять мости.
Вітрець змужнів, траву шовкову топче
Й хлопчині чеше чубчик золотий.
Оба такі, як перший цвіт барвінку.
Їм щедро стелить сонце промінці.
Ідуть собі. Як друзі, йдуть в обнімку,
І по волошці в кожного в руці.

Накуй щастя-долі

Запахло вереснем і кропом.
Спресався час. Короткі дні.
Біжать дощі. Дощі — галопом,
Неначе о-
ле-
ні.
Димлять вершини вогко гнотом.
Дерева мокнуть край ріки.
І горобці на нитці-дроті
Висять, як гу-

дзи-
ки.
Шумить — гуде. Всі ловлять звуки
Антени-чаплі на даху.
Сіріє даль, луги і луки
Від вітра по-

ди-
ху.
Запахло вереснем. Не роси-
Вода висока, аж гірка.
А в серці так щемить ця осінь,
Мов крик жу-
рав-
лика.

В мужчин турбот, як листя на барвінку.
Така тривожна і крута пора.
А тут Господь ще виліпив нам жінку,
Та ще (о Боже!) з нашого ребра.
Трудився в поті. Не купавсь у славі.
Безсонні ночі й труднощі зборів.
Таку красиву виліпив, як сам він.
На наші муки?

Ревнощі?
Любов?
Життя і білим, й чорним оповито.
Було душі, як птицям у сльоту.
А все одно так хочеться любити
Тебе, як зірку, світлу і святу.
Нема струни — і скрипка не грає.
Немає сонця — бліднуть небеса.
А я молюсь, що ти мене кохаєш.
За що — питають? Я не знаю й сам.

Коли ідеш — пливеш мені здається.
І вже цвіте, і вже сміється вись,
І у прохожих світяться обличчя...
А, може, правий був Господь колись?

Доля Р.Г.
Вже промчали літа, наче потяг,
Їх не спинять ні мури, ні гать.
Все гадалось: хай завтра...
хай потім.
Озирнулась — уже тридцять п'ять.
Будні йшли і котилися валом,
І не раз осипались плоди.
Чи кохала?

Аякже, бувало,
Та розвіялось з часом, як дим.
Вибирала, звичайно, найкращих,
Хоч не вийшло, не склалось таки.
Бо траплялись лише непутящі:
Як не бабники, то пияки.
В'ється вогник, потріскує в грубі.
Поруч — Мурчик. Маленький, мов гном.
Поцілуєш його в теплі губи,

Замуркоче і крутить хвостом.
Потім сядеш за столик.
На розі.
Вип'єш чарку, і другу, вина.
За любов, яка вічно в дорозі...
А, можливо, ще прийде вона?
Щастя є. Щастя буде,
я знаю,
Тільки б ключик до нього знайти.
Може, разом подумаєм, Раю?
А що віршем тривожу, прости.

Уже мовчало небо...
груші...
сливи...
І промінь сонця на узгір'ях гас.
А світ стояв,
як мельник,
в білім мливі,
Шукав когось.
Мене, а може, вас...
Ніхто не знав, де корінь наш, початок,
Де літо, осінь,
гори і орли.
Не бачив вітер ні плаїв,
ні кладок,
І коні в трави травами
брели.
Була пора вечірня.
Дихав обрій,
Стелив шляхам під ноги рушники.
І ниви йшли,
І гай за гаєм горбивсь,
І сипав листя, наче мідяки.
Беріть мене — свою любов і муку.
До ниточки...
мізинчика...
до сліз.
Поцілувала ніч мене у руку,
І десь скрипів... скрипів Чумацький Віз.

Пісня
Осідають тумани
На луги, на діброви,
Листопадиться осінь
вереснево в гаях.
Намалюй мені маму,
Як зорю вечорову,
Намалюй мені маму
Й сірий крик журавля.

Бо йому відлітали
Завтра досвітком в ірій...
Лиш луною смереки
На зорі проячать.
Намалюй мені маму
При доріженьці сірій
І її тополину,
Голубину печаль.

Будуть знову Карпати
Виглядати у гості,
Буде знову розлука
Полиново-гірка.
Намалюй мені маму
На калиновім мості,
Де зозуляться зорі
У зіницях ставка.

Осідають тумани
Тополиним зітханням,
На вітрах сизокрилий
Журавлинить земля.
Намалюй мені маму,
Її вічне чекання,
Що терпке і солоне,
Наче крик журавля.

Земля...
околиця...
село.
Ми не чужі у ріднім домі.
Знайди себе у цім огромі —
Звіздою, пташкою, стеблом.

Карпати...
річечка...
весло.
А там — планет високе гроно.
Знайди себе у цім огромі —
Звіздою, пташкою, стеблом.

Гуде, двигить весняним громом,
На денці серця залягло.
Напій росою джерело,
Зігрій когось у власнім домі.

Знайди себе у цім огромі.

Свій слід не зітри.
І крила доріг, і ці ранні сади
заколисує днина.
І верби плакучі над ставом
розвішують вітами
шовк.

Всі хочуть рости, зацвітати,
і просять пожити
ще глина,
що липне в негоду до ніг,
наче грубий і в'їдливий шов.
Свій слід не зітри. Будуть там
ночувати
дерева й зозулі,

І коник залізним копитом
шукати прудке
джерело.

На біле обійстя під ранок
злетяться літа
промайнулі,
Розкриють обійми до сонця
співучі дороги
й весло.

Свій слід не зітри.
Побратимів покличе
він завтра у гості

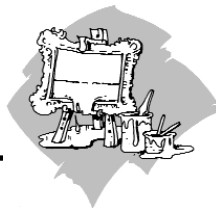
І доли і води,
й найвищу в Карпатах
кичеру — гору.

Постій з голубами притихло
на ріднім
калиновім мості,
Витрушуй із серця поволі
вчорашні
тривоги й журу.

Світ радості Бориса Рапопорта

Ще на початку року у столичній галереї сучасної класики “Синій вечір” відбулася виставка Олексі Захарчука “Монологи”. Після цього вирішили запросити “на гостини” видатного та визнаного майстра пейзажу Бориса Рапопорта. Тепер у картинах продовжився діалог, який художники час від часу вели по телефону.

На виставці “Світ радості” представлено 50 живописних творів Б. Рапопорта (1922–2006), створених ним протягом 1955–2006 років. Кожна пора року спонукала художника до створення сповнених глибокого внутрішнього життя та змісту, ліричних пейзажів настрою.

У великій залі галереї розмістились пронизливі, зворушливі картини з весняними мотивами — повені, квітучі сади, а також більш експресивні роботи, які умовно, “за сюжетом” можна об’єднати у цикл “Дерева”.

У другій залі — зимова сюїта. Твори різних років, зібрані в одному просторі, звучать могутнім акордом. Деякі зимові мотиви вірогідно написані з одного місця і, на перший погляд, дуже схожі, проте, вдивляючись, можна насолодитися надтонкими відтінками білих тонів та магією “чистого мистецтва” високого гатунку.

І, нарешті, третій зал демонструє картини з “Вірменської” серії, виконані восени 1971 року, які заворожують колористичною гармонією. Їх доповнюють жовтогарячі осінні пейзажі різних років.

Кожна зала має свою тему, свій колорит та відповідає певній порі року. Разом вони представляють унікальне явище — потужного живописця та тонкого лірика Бориса Рапопорта.

В аванзалі (або меморіальній залі) галереї, як завжди, показані головні монументально-філософські пейзажі Олексі Захарчука.

Під час експозиції “Світ радості” відбулася низка культурно-мистецьких заходів. Серед них — зустріч з дочкою митця, відомою художницею-графіком, дизайнеркою, мистецтвознавцем Оленою Агам'яном.

— Ця виставка побудована так, як і все життя мого батька — зима, весна, літо, осінь, — розповіла пані Олена. — Ми бачимо, якою була природа в ті роки, коли він створював свої картини.

Олена Агам'ян

Головним призначенням у житті він вважав живопис і виховування своїх дітей. Був переконаний, що в усьому потрібно бути чесним. Малювати лише те, що відчував. І не “крав” чужі настрої, чужі мотиви у своїх товаришів і великих майстрів. Батько добре знав Павла Тичину, серед його друзів були письменники Володимир Кисельов і Микола Дубов.

Також був майстром на всі руки, міг

змайструвати табуретку чи якийсь інший меблі.

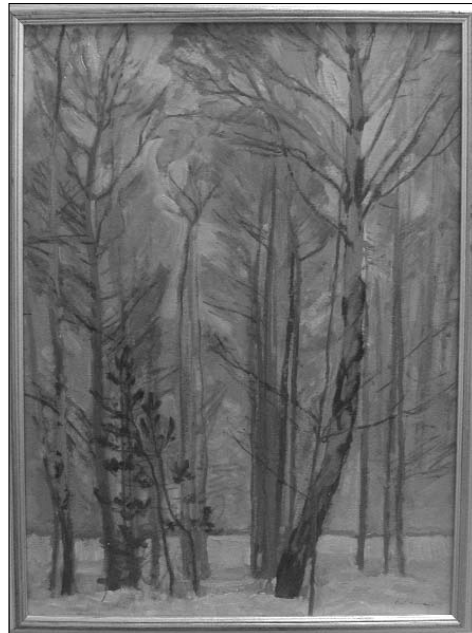
Ще навчаюся у шостому класі, батько вирішив, що стане художником. Серед його вчителів були Хворостецький, Рубан, Світлицький, Штільман, Фомін. З великою теплою згадував Трохименка, який був директором художньої школи.

У 1937 році мого діда заарештували і розстріляли. Залишилося у центрі міста дві дитини — мій батько і його сестра. Його могли забрати до дитячого будинку, і невідомо, як тоді б склалася доля. Але вчителі доклали зусиль, аби він міг продовжити навчання. Згодом у художника з'явилася можливість продовжити здобувати мистецьку освіту в Ленінграді, але він вирішив залишитися в Україні.

Коли сам почав займатися викладацькою діяльністю, то дуже цінував, коли його студенти вмлі малювати по пам'яті.

1995 року ми зробили сімейну виставку в Українському домі, що мала величезний успіх. Статтю про цю виставку я опублікувала в журналі “Вітчизна”. Після цього за порадою батька надрукувала в цьому часописі матеріали про художників Фоміна і Рубана. Дуже шкоду, що нині немає цього чудового журналу, він був осередком української думки.

А через два роки відбулася його виставка у Національному художньому музеї. То-

ді один з журналістів запитав батька: мабуть, життя було складним? Він відповів, що в нього було чудове життя, бо він займався улюбленою справою, а поруч були хороші друзі.

На одній з представлених на новій виставці картин зображено будинок, в якому наша родина поселилася у 1968 році. Обрали це помешкання через те, що з вікон відкривався фантастичний київський пейзаж.

На виставці представлено живопис різних років. У тому числі й останні — 2005–2006-го років. Тут є і медитація, і філософія. Він відчував кожне дерево, кожен рух. Поруч — роботи 1960-х років. Ці картини створено у Седневі. У них відчувається поодинокість доби.

Оксана Тимків народилася у місті Корсунь-Шевченківський на Черкащині. Навчалася в Київському художньо-промисловому технікумі (нині Київська державна академія декоративного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука). Працювала художником на українсько-французькій анімаційній студії “Борисфен-Люте”. Потім було навчання в Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури на факультеті живопису, відділення реставрації живопису. Понад 10 років пані Оксана працює викладачем графіки, іконопису, техніки-технології олійного живопису “старих майстрів” у Муниципальному закладі вищої освіти “Київська Академія мистецтв” (колишня Київська дитяча Академія мистецтв).

“Різностильовий підхід художниці до створення культового станкового живопису зумовлений бажанням проникнути в сутність сакрального мистецтва: йдучи від духовної першооснови іконопису в Україні до сучасного релігійного живопису, через поступовий відхід від усталеного канону до нововведень з використанням різних художніх прийомів і засобів творчого відображення. Твори Одигітрія “Гра немовляти”, “Образ Святої Великомучениці Катерини”, “Святий Миколай”, триптих

Творча сім'я Тимків

Оксана та Михайло Тимків представили у Музеї гетьманства свої іконописні, живописні та графічні роботи. У творчому доробку матері і сина можна побачити традиції та новаторство.

“Три святителі”, поліптих “Божник” стали синтезом сучасного сакрального мистецтва та візантійсько-руських іконописних традицій, — пише мистецтвознавець Катерина Попович. — В іконі Одигітрія “Гра немовляти” художниця створює ліричний образ Богоматері, наслідуючи канони церковного мистецтва та проявляючи авторське бачення. В іконі “Святий Миколай” мисткиня під впливом грецько-візантійського сакрального мистецтва вдало використовує “дихроматичний ефект” — контраст теплих і холодних кольорів. Твір “Архістратиг Михайл” виконаний в бароковому стилі, захоплює святковим колоритом та інтенсивними люмінесценціями. В іконі “Свята Катерина” відчутна стилістика рококо, про що свідчать постава, елементи одягу Великомучениці. Твори сакрального живопису в творчій інтерпретації художниці набувають нового змісту й сучасного звучання, випромінюють потужну духовну енергію та володіють неймовірною внутрішньою силою, допомагаючи наблизитись до трансцендентного, замислитись над сенсом життя”.

Оксана Тимків є високопрофесійним реставратором. Вона повертає до життя твори релігійного мистецтва, зберігаючи їх первісний вигляд та автентичність. Відреставровані нею пам'ятки станкового живопису знаходяться у Національному музеї образотворчого мистецтва України, Білоцерківському краєзнавчому музеї, Корсунь-Шевченківському державному історико-культурному заповіднику та приватних колекціях.

У творчому доробку пані Оксани є твори олійного живопису, виконані з дотриманням техніки та технології, що використовувалися в європейських країнах від 13-го до 19-го століття.

— Для мене було великою честю виставити свої роботи в Музеї гетьманства, у ньому неповторна атмосфера, — розпові-

ла Оксана Тимків. — Кілька років тому познайомилася з Музеєм на відкритті виставки колеги — фахового викладача КДАМ ім. М. І. Чембержі Людмили Кубай. І коли постало питання про місце проведення власної виставки, одразу ж згадала про Музей. Хочу зауважити особливе відчуття ширості у спілкуванні із директором Галиною Іванівною Яровою та співробітниками.

Представила роботи різних років. Творчий доробок охоплює період від 2008 до 2019 років. Твори “Спас у славі”, “Свята Рівноапостольна Марія Магдалина”, “Містичні заручини святої Катерини”, “Нова радість стала...” можна вважати творчими експериментами, кожен з яких міг би започаткувати окремий стильовий напрямок.

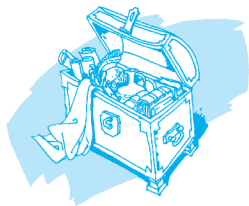
Михайло Тимків цього року закінчує Київську дитячу Академію мистецтв імені М. І. Чембержі — напрямком “образотворче мистецтво”. З 2009 року він активний учасник більш як 60 мистецьких проєктів,

серед яких — понад 30 виставок в Україні, Бельгії, Китаї, (зокрема й персональних у Київській дитячій академії мистецтв та Корсунь-Шевченківському державному історико-культурному заповіднику) та близько 20 конкурсів. Протягом навчання юний митець здобув відзнаки та нагороди на IX Міжнародному дитячо-юнацькому конкурс образотворчого мистецтва “Срібний дзвін”, I Міжнародному конкурс-фестивалі “Slankovych fest”, Всеукраїнському відкритому конкурс-виставці художніх творів “МИСТЕЦТВО”, XXI Міжнародному біенале графіки “Між чорним та білим”, XII Всеукраїнському конкурс-фестивалі “Українська естафета творчості”. Є президентським стипендіатом 2019 року.

Твори Михайла, представлені на виставці, складають творчий доробок у графічних друкованих техніках, живописі, декоративно-прикладному мистецтві та комп'ютерній графіці. Друковану графіку презентують твори в техніці ліноризу (рання композиція “У своїй садибі”, “Екслібрис музею О. Саєнка”, ілюстрація до твору Ф. Достоєвського “Злочин та кара”), гравюри на картоні (“Натюрморт з глеками”, композиція “Бенкет у Лисянці” за твором Т. Г. Шевченка “Гайдамаки”) й пінкоартоні (“Академічний натюрморт”). Живопис представлено творами у техніках акрилового й олійного живопису. Це здебільшого карпатські пленерні навчальні етюди, виконані під керівництвом фахових викладачів КДАМ ім. М. І. Чембержі А. М. Межибовської та О. Б. Соловйової (озеро Синевир, водоспад Шипіт, гірські мотиви). Також представлено твір, виконаний у техніці вітража. Це — присвята мужності й людяності українських кіборгів (вітраж “Українським кіборгам присвячую...”). Твори, що представляють комп'ютерну графіку, виконані самостійно. Їх можна вважати підсумком десятирічної праці юного митця, починаючи з семирічного віку. Представлено фрагмент комікса за власним сценарієм (“Сім грівів”), композицію “Вуличні початківці” та серію портретів.

Матеріали підготував Едуард ОВЧАРЕНКО Фото автора

Олесь ВАХНІЙ

Краса — через мистецтво

Прагнення пізнавати і творити красу є неодмінним атрибутом людства. Від самих початків йшло викремлення всього, що крім практичної користі викликало ще й відчуття захвату й дарувало естетичну насолоду, відбувався діалог між людиною-митцем (творцем) і людиною, для якої (або яких) створювалася річ, котра викликала позитивні емоції. Відгуком первісної людини на красу життя було творення малюнків на (або в) стінах священних місць. Примітивні зображення на скелях та в неолітичних печерах завжди хвилюватимуть закоханих в історію та надихатимуть художників.

Краса конкретна є притаманною кожній людині. Здебільшого вона визначається відразу, рідше — через пізнання чогось передуючого. Більшість інформації, яку людина отримує від світу, надходить візуальним шляхом. Зображення, знаки і тексти по-своєму комунікують з глядачем та передають закладені в них образи і змісти. Нинішній світ є непогано поінформованим про життя античних греків, котрі досить вдало фіксували в скульптурах красу гармонії тіла і духу. Та що знає світ про тогочасне життя азовсько-причорноморських степів та праукраїнського лісостепу? Ці терени ніколи не були безлюдними, а факт відсутності інформації про життя замешканих народів у той історичний відрізок часу в шкільних підручниках є формою духовного окрадення.

Скіфи. Землероби і сезонні кочівники, позбавлені страху війни і творці самодостатнього світогляду, котрий впродовж багатьох століть унеможлилював духовне та фізичне поневолення. А ще — творці речей і предметів, котрі і через дві з половиною тисячі років не можуть залишити закоханих у рукотворну чарівність байдуками. Власними виробами з бронзи та золота, котрі були засобами передачі змістів, скіфські майстри розмовляли не лише зі своїми одноплемінниками та чужинцями-сучасниками. Тримаючи в руках золоту пластину з зображенням грифона або зайця в часі руху, мимоволі відчувається прагнення майстра розповісти нащадкам про свій світ та власне в ньому “я”. Та чи гідні ми бути для них співрозмовниками? Невміння бачити красу є проблемою не лише митця. Неспроможність адекватно відреагувати на знаки предків, відкритися їм, прийняти послання і ввій-

ти в діалог з тими, хто власними творіннями вийшов до своїх нащадків на зустріч, є великим гальмом в справі поступу. Кличу схаменутись, вибратися з трясовини споживацтва й егоцентризму та спробувати зрозуміти і почути написані нелітерними знаками послання.

Модерна культура кохається у вмінні фотографа зафіксувати соту частку миті з використанням найновітніших технологій. Це справді мистецтво. Аналогічно нинішній люд (рівно, як і більшість еллінів часів Гомера, Езопа та Трої) милується анатомічно правильно виділеними м’язами скульптурних олімпійців. Але нинішній світ чомусь не бачить (а можливо — просто не знає), що сучасні еллінським скіфські майстри (кров яких нині тече в жилах українців) також створювали неповторні і неперевершені мистецькі об’єкти. Для самих скіфів термін “естети-

ка” мав практичний зміст. Краса завжди є ексклюзивною. Спробую роз’ятрити уяву читача золотими нашивками, вага яких всього 0,02 грама, розміри дещо більші від людського нігтя, на яких зображено напад котячого хижака на оленя або вівцю, полювання орла на зайця, або двобій вепрів. Зафіксувати на золотій пластині напружені частини звірячих тіл, зобразити страждання жертви, передати дух часу... Хіба це не гідна подиву й захопленню майстерність? Наразі відома здебільше поціновувачам старовини скіфська звірина символіка характеризується реальними, з водночас стилізованими, згідно з художніми законами декоративності, зображеннями. Котячі хижаци, птахи, вепри, коні, зайці... Візитною карткою скіфського звірино стилю є золоті та бронзові зображення оленів з жертвовно підігнутими ногами та орнаментальними рогами. На окрему увагу заслуговують фантастичні грифони (своєрідне уособлення злих сил у вигляді напівлевів-напівптахів), котрих нерідко зображували роздираючими коней або оленів. Весь довколишній світ наші предки вважали одухотвореним. Їхнє уявлення про світоустрій знаходило відображення в повсякденній поведінці, реакції на виклики умов, часу і обставин, в образотворчому мистецтві.

Аналогічного захоплення заслуговують й зображення самих скіфів, як цілої постаті, так і в багатофігурних композиціях побуту (лікування, братання, полювання з луком або списом, хліборобство, приручення коней, доїння овець, дублення шкіри і навіть батальні сюжети). Відсутність збільшувального скла, яке нині до послуг кожного ювеліра, не було для скіфських майстрів перешкодою в справі вдалої передачі рис обличчя, одягу, дій та настрою зображених. Нинішні дослідники старовини визнають, що скіфські ювеліри часто перевищували своїм артистизмом виробі своїх колег з Південних Балкан (Давньої Греції) та розкиданих по узбережжях Чорного, Азовського та Середземного морів колоній.

Ще одним витвором мистецтва скіфських майстрів є бронзові котли з ніжкою та ручками (а нерідко ще й орнаментом, відтворенням якого є українські вишиванки), розмір котрих сягав від мі-

ніатюрних прикрас або невеличких амулетів, які швидше всього мали магічно-сакральне призначення, до одного метра. Його призначення не обмежувалось посудом, в якому готували страву.

Кличу заплющити очі і уявити скіфський степ. Вечір. Сонце ось-ось сховається за горизонтом, тому й не шле вже променів. Довкола багаття, в центрі якого стоїть котел, зібались всі, крім вартових. Вдягнутий в полотняну або конопляну сорочку старійшина вислуховує звіти старших родів. Поступовий перехід від світлого часу доби до ночі спричиняє характерний відблиск золотих нашивок на його вбранні. Ряди стрімко втікаючих зайців, хижаків, що їх переслідують, оленів, де зображення самців нескладно відрізнити від самок, воїнів, котрі захищають стійбище від чужинців... Відблиски золота від язиків багаття заворожують і зачаровують. Після вечері, де зварену страву ділили між всіма, слово бере найстарший за віком. З його вуст линує неодноразово почуті оповіді про славне минуле. Щоразу вони збагачуються новими деталями та завжди доречними висновками і повчаннями. Так жили наші предки впродовж тисячі років. Вони були господарями землі, котру спромоглися захистити від орд перського царя Дарія, не дозволили талановитому співплеміннику Анахарсісу запровадити чужинський і аморальний культ. Під оповідь найстаршого засинали найменші і наймолодші. Старші і сильніші мотивувалися почутим. Мужнє і водночас мудре лице старійшини не видає жодних ознак надмірного хвилювання і турботи. День минув у праці, вдале полювання та засіяні ділянки давали впевненість у неголодній зимі. Але душу ятрили думки про далеких нащадків. Чи матимуть вони пам’ять, самоусвідомлення, гідність і чи зрозуміють болі та переймання своїх предків? Чи лишаться вірними їхній боротьбі? Чи шануватимуть здобуте в кривавих сугицках і тяжкій праці? Шануватимуть кургани, в одному з яких у визначену долею днину поховають і його, чи нещадно розорють? Як поставляться до невбитих часом творинь його родичів? Потрактують несмаком і викинуть як потворний непотріб, переплавають у цяцьку сумнівної вартості, чи таки замилуються красою?

Українці, агоні! Почуйте голос предків!

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА” імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць	19 грн 82 коп.	на півроку	107 грн 32 коп.
на 3 місяці	56 грн 86 коп.	на рік	209 грн 94 коп.

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК
Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua
Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.
Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

